

מעלת הסדר

(6) אמת כ' אהרן

איש על דגלו באתת לכית אבתם יחנו בני ישראל (ב', ב)

pe 8

להם וחיו, ומפורש בחז"ל (במד' ג, יא) שכל אחד היה רוצה לזכות בנשיאת הארון והיו דוחקים זא"ז, והיו באים ליד הארון והיה הארון מכלה בהם נכי מצד גודל קדושתו, הפגיעה היוחר קלה חמורה מאד, ואנשי בית שמש נענשו מאד בהסתכלות בארון, וכן עזא נענש על שאחו בארון, והרי שהארון שהוא תכלית הקדושה והברכה, כמפורש בעובד אדום הגחי שנתברך ביתו שלא כדרך הטבע לרגלי הארון, היה מכלה במעולים שבישראל, הבחירים שכשבת הנבחר לעבודת הקודש, והכל רק מפאת חסרון סדר. ועוד, דהלא בני קהת מסרו נפשם על הארון, ואע"פ שהיה מכלה בהם נדחקו לזכות בעבודת הקודש של נשיאת הארון, והרי שהכירו גודל הזכות והשכר שבה, ומ"מ היו באים לירי מריבה, שכ"א היה אומר אני טוען כאן, ומתוך כך באו לידי ולוול וקלות ראש, והרי דנהפך הענין היותר קדוש, והמסוייג היותר גדולה - לקלות ראש ח"ו מתוך חסרון סדר.

הנה עד היכן מגעת חשיבות ענין הסדר, יש ללמד מהא דמצינו בתורה ענין הדגלים שסידרה התורה בפרוטרוט כל מהלכם, נטיעתם וחנייתם, מי הם בכל דגל, ואופן חנייתם ונטיעתם, במוקדם ובמאוחר, ובנטיעת המשכן מתי והיכן יסע כל דגל, וכן בעבודת המשכן כל דבר ודבר בפרט בקדימה ובאחור, ומי ישא כלי זה ומי ישא כלי אחר, וכן בהעמדת המשכן.

והנה בדור המדבר הלא היו הטרדות מועטות מאד, וכדכתיב (דברים ח, ד): "שמלתך לא בלתה וגו'", ולא היו כלל טרדות פרנסה וכדומה, ומ"מ הוצרכה התורה לסדר הכל בפרוטרוט, וכל פטיעה ופטיעה ממש היה על פי ה', וכדכתיב (במדבר ט, יח): "על פי ה' יחנו וגו'", וכל כך גדול הוא ענין הסדר עד שאמרו (ערכין י"א ב): "כלך לך, שאתה מן המשוררין ואני מן השוערין, ומשורר ששיער חייב מיתה" (בב' שמים), וכתבה התורה כל זה באריכות, ללמד לדורות כי כל עניני קדושה ועבודה דורשים סדר, ועניני הקדושה היותר גדולים עלולים להתהפך, ח"ו, מהעדר סדר נכון.

וכתיב (במדבר ד, יח): "אל חכרתו את שבט משפחות הקהתי וגו', וזאת עשו"

שנמנה בין הבאים מצרימה, שהרי אז צ"ל שחי יותר מרין שנה (רד"ו במצרים ומ' במדבר, שהרי נזכר בפ' פנחס) ואין נשאר חי ממתי מדבר (ומצאתי שאלות אלו כמהרש"א סנהדרין פ"ב) ובמהרד"ו במ"ד סכ"א כתב, שהי' דוד ד' לשאול בן הכנענית בן שמעון ונקרא על שם זקינו. ואם כדבריו קשה, איך אמרו "ומה שמו שלמיאל בן צורישי שמו", הרי עיקר שמו היה שאל בן הכנענית? והנראה בזה, ששמו היה שלמיאל בן צורישי וכשהי' צדיק נקרא בשם זה, וכשהתחיל לסוד מדרך ה' לא ישר בעיניו שם העדיסה שלו ושל אביו, שיש בהם שיתוף שם שמים, ועמד ושינה את שמו ושם אביו לשמות, שיש לדרוש אותם להפקרות: "שאל" - לעבירה; "בן הכנענית" - לעשות מעשה כנעני, ומכיון ששינה את שמו, נהפך לאיש אחר ונתפס לשטן להיות חוטא ומחטיא את הרבים עד שכנו אותו 21-זמרי בן סווא, ומזה אנו למדים, שהיהודי, המשנה את שמו ושם אבותיו לשמות הגוים, הרי הוא סולל לעצמו דרך ללכת בדרכי הגוים ובחקותיהם ועלול לחטא ולהחטיא את הרבים, וזהו טעם שלא שינו את שמותם, האמור בגלות מצרים, שאילו שינו, היו נשקעים בני שערי טומאת.

וכן מצינו באכילת קדשים בחלוקת לחם הפנים, שאמרו חז"ל (ירושלמי יומא פ"ו הל' י): "הגרגרנים חוטפים, והצנועים מושכים את ידיהם", והרי בודאי שלא היו להוטים אחרי מעט לחם, אלא שהיו חוטפים מצד

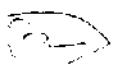
חביבות המצוה הגדולה שבאכילת לחם הפנים (דהלא גם אכילת תרומה קרויה עבודה, ומכש"כ אכילת קדשים, וכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, וכ"כ גדולה זכות אכילתם בקדושה יתירה עד שיש בזה כפרה לבעלים). ומ"מ מצד חסרון הסדר שהיה בלקיחה דרך חטיפה, נקראו גרגרנים (והצנועים שהם בודאי רצים למצוה - מ"מ משכו ידיהם).

והנה כתיב: "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום וגו'" (ישעיהו ביה, ז), ואיתא ע"ז בחז"ל (סיפרי נשא): "ר' חנינא סגן הכהנים אומר: גדול השלום ששקול כנגד כל מעשה בראשית, שנאמר: יוצר אור ובורא חושך עושה שלום וגו'".

והנה השלום הוא שהכל עומד על מקומו כפי הסדר הראוי לו, וכל הבריאה כולה מסודרת כפי סדרה הנפלא, וכל נברא שומר משמרתו וגבולו, וכבר אמרו ז"ל (במד' ב, י"ב): "מה הכוכבים אחד יכול לשרוף את כל העולם כולו", והיינו

וגם על העליונים, אף שאין בהם מאורעות הגופים ולא קנאה ותחרות, אמרו ז"ל שצריכים שלום, וכאמרו: "עושה שלום במרומיו" (במד' י"א י"ב), ואמרו: "המשל ופחד עמו וגו' - מיכאל כולו אש, גבריאל כולו שלג, וכניהם כחוט השערה, אך אין נוגעים זב"ז", ושם (שהש"ר ג, כ) דמפחד הבורא אין המלאכים עוברין גבולן, והוא כמשנ"ח דהשלום הוא ע"י הסדר, שכל אחד שומר

pe 7

ואלה שמות בני אהרן הבכור נדב... אלה שמות בני אהרן
הכהנים המשוחים (ג-ב, ג)

8) מתינה לך תיכב

כפילות לשון זו למה?
ב) בידוע שכהני הדתות של אומות העולם נתשבים לברואים על-
אנושיים, שלעולם אינם עלולים לבוא לידי טעות. לפיכך משמחמנה אדם
מהם לכהונה, מיד נותנים לו שם אחר, להודיע בזה שכלל איננו אותו אדם
שמלפניו וכי ניתן לו עתה גוף אחר לגמרי, ואילו אצל בני ישראל שונה
הדבר הכלית שינוי, אפילו האדם היותר גדול במשך גם הוא לבשר-מים
העלול לבא לידי טעות. אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא
וכן: "הן בקדושי לא יאמין", אף כי מתווייבים אנו לנהוג כבוד בתלמידיו
הכמיה, הרי זה רק בזכות התורה שהם לומדים ומקיימים; כשם שאנו
נוהגים כבוד רב בספר-התורה, אף-על-פי שאין היא אלא קלף רגיל, מפני

11) שעל הקלף הזה כתובים דברי התורה הקדושה: אולם אין אנו גורסים כל-
עיקר כי החומר גופו שונה מהחומר של שאר בני אדם.
הילכך, אחרי שמנה כבר הכתוב את שמותיהם של בני אהרן, הריהו
חומר ואומר: "אלה בני אהרן הכהנים המשוחים" - שאפילו אחרי המשוחים
כהתנים לא ניתנו להם שמות אחרים, כי אם נחשבו לבני-אדם כמקודם...
(אגלי טל)

נשמות נדב ואביהוא התגלגלו בפנחס

9) כתיבה כפ

"וימת נדב ואביהוא לפני ה'" (ג, ד)

1) "וימת"? והלא הפסוק מדבר בשני אנשים - נדב ואביהוא - ואם כן הלשון
המחתימה היא "וימותו"?

דבר נפלא אנו מוצאים בזוהר הקדוש (פרשת אהרן, אותיות כ-כד, ורמירוש הסולו
על אתר): נדב ואביהוא לא מתו אלא מיתת גופם, אבל מיתת נפשם לא מתו. מוזן
לנו שנאמר: "ואלעזר בן אהרן לקח לו חגנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פנחס
אלה ראשי אבות נגרי", ועל כך יש להקשות: מהו הלשון "אלה", והלא פנחס לרזו
היה? וכן כתוב "ראשי אבות הלויים" על פנחס לבנו, ואף שם קשת מדוע הפסוק
מתייחס לפנחס כאל רבינו? אלא, מכאן למדנו שנדב ואביהוא נתגלגלו בפנחס, ולכן
מתייחס אליו הכתוב כאל רבינו!

11) לפי זה, ממשיך הזוהר לבאר, ורין מדוע נאמר (במדבר כה, יא): "פנחס בן אלעזר
בן אהרן הכהן", ולכאורה היה צריך לומר "פנחס בן אלעזר הכהן", שהרי כבר ידענו
שאלעזר הוא רזו של אהרן? מה גם שלגבי אלעזר עצמו נאמר (במדבר כז, כא) "ולמי
אלעזר הכהן", ולא ואמר "ולפני אלעזר בן אהרן הכהן", ולמה לבני פנחס מוסיף
הכתוב ומייחסו גם אחר סבו, אהרן הכהן? אלא, מכיוון שנדב ואביהוא, בני אהרן,
התגלגלו בפנחס, לכן לרבינו מוסיף הכתוב ואומר: "בן אהרן"!

16) ומוסיף הזוהר, שר' אלעזר שאל את אביו: הלא נדב ואביהוא היו שניים, ולמה לזו
נתגלגלו בשני אנשים אלא רוחם בלבד? השיב לו רבי שמעון נר יוחאי: נדב ואביהוא
שני חצאי גוף היו, שהרי לא נשאו אשה ומי שלא נשא אשה הוא פלג גופא, ומשוחו
כן נכללו שניהם באדם אחד!

2) ולכן לגבי פנחס נאמר "אלה ראשי" - בלשון רבים, בעוד לפנינו בפסוק ואומר "וי"
נדב ואביהוא "וימת" - לשון יחיד.

פסר הויהר - פרשת אהרן, אותיות כ-כד (ובפירוש הסולם על אהרן)

10) אמרית כול שמה חוסר

1) ילקוט שמואל (רמז קסג), ד' מלכים מה שתבע זה לא תבע זה, ואלה הם דוד,
אסא, יהושפט וחזקיה. דוד אמר ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם (תהלים
יח לח), אמר לו הקב"ה אני עושה כן שנאמר (שמואל-א ל יז) ויכם דוד מהנשף וגו'.
הרי מפורש מדבריהם דגם "ארדוף אויבי ואשיגם" מעשה ד' הוא. ובמקו"א (מאמר
כז) אמרנו דכל מעשה אדם על דרך זה הוא, שעליו מוטל לעשות המעשה, אולם
התכלית היוצאת מהמעשה אינה מעשה אדם כלל. וכמו שאמר הקב"ה למשה

3)

כשציווהו לפקוד את בני לוי כל זכר מבן חודש ומעלה (במדבר ג טו), ואמר משה לפני הקב"ה האידך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מנין יונקיהם, א"ל הקב"ה עשה אתה את שלך ואני אעשה את שלי, הלך משה ועמד על פתח האוהל והשכינה מקדמת לפניו, וב"ק יוצאת מן האוהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באוהל זה, וזהו מה שנאמר ויפקוד אותם משה על פי ד' (במדבר ג טו וברש"י).

אסא אמר אני ארדוף ואתה עושה, א"ל הקב"ה אני אעשה כן. הרי מפורש שאף שהקב"ה הוא שהורגם, מ"מ היה צריך לרדוף שהוא מעשה אדם, בדומה להליכת משה עד האוהל כאמור.

עמד יהושפט ואמר, אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף, אלא הריני אומר שירה ואתה עושה, א"ל הקב"ה אני עושה כן וכו'. והכונה בזה, שיהושפט היה יכול לכל הפחות להקיף את המצב הנורא, ולראות את ישועת ד' ולומר שירה.

עמד חזקיה אמר, אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא לומר שירה, אלא הריני ישן על מיטתי ואתה עושה, א"ל הקב"ה אני עושה כן. וזה מצבנו במלחמת יוהכ"פ, שאין אנחנו יכולים אף להקיף את המצב הנורא השורר אצלנו, אלא רק לבטוח בד' שהוא יעשה לנו את ישועתו.

ועלינו החיוב כמאמר הבעל תשובה (הושע יד ד), אשור לא יושיענו [הכונה אצלנו שאי אפשר לסמוך על ארה"ב]. על סוס לא נרכב, [והכונה שאי אפשר לסמוך על אירונים וכדו']. ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו, [היינו שלא נסמוך על הצבא]. אשר בך ירוחם יתום. שאין לו על מי לסמוך רק על ד' לבדו. וזהו ממש דברי חזקיה וכמו שנתבאר. ועלינו להתפלל כתפילת חזקיה (מלכים ב יט טו-יט).

ואל נאמר כי כבר התפללנו. שהרי משה רבנו התפלל תקט"ו תפילות, ולולא שהקב"ה אמר לו (דברים ג נו), אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, היה מתפלל יותר [ואולי היה מועיל]. וגם תבע מכלל ישראל למה לא התפללו בעדו, הרי שבכח תפילות רבים להועיל יותר מתקט"ו תפילות של משה רבנו.

11

se

12 עזר אורי

10 רבוצה תחת הבגד כארי בשעת

המסעות. פירוש¹², אף בשעת המסעות לא זזה האש ממקומו על ידי המסע, אלא היה כארי רבוץ ומנוח, לא כדרך שאר אש שהוא מתנועע ממקום למקום אפילו שלא על ידי מסע, כל שכן על ידי מסע שהוא קופץ ודולג, זה¹³ לא עשה כן, אלא היה רבוץ כארי. שאם לא היה רבוץ על מקומו לא היה מועיל כפיית פסכתו עליו, כדרך האש שהוא יוצא ככה, אבל השתא שהיה רבוץ כארי היה נשאר על מקומו, ולא זו משמ¹⁴.

ומה שהיה כארי רבוץ דוקא בצורה זאת, ובמקדש שני אמרינן שהיה רבוץ ככלב, כדאמרינן בשלהי פרק קמא דיומא (גא:), יש לפרש לפי שהארי יותר רבוץ בחוזק מן הכלב, כן האש שהיה במשכן ובמקדש ראשון היה בכח נדבק למטה, ואינו זו משם. אבל במקדש השני לא היה הרכיזה מן האש של מעלה בכח גדול אצלנו, אלא היה ככלב, לפי

שלא היה קדושה העליונה רובץ אצלנו כל כך בדביקות גמור, ולפיכך מרמה אחזה לרכיזה הכלב, ובמקדש ראשון לרכיזה הארי, שנאמר אצלנו (ר' לט"ג מה ט) "כרע שכב כארי מי יקימונו"¹⁵. ומפני שהקדושה במקדש הראשון היה בו בדביקות יותר, לא סרה

הקדושה עד אחר שעברו עבירות הרבה מאוד¹⁶. ולא כן בכית מקדש שני, שלא עשו כל כך חטאים¹⁷, ונחרב הבית¹⁸.

13 כיך חיים אגרוה אבוגזי נכו

1 כי עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש וגם זה היה בזכות אברהם, כי אלו עשרה נסים חזקא במקדש הראשון ולא במקדש שני ולא הוי שכינה כדמזכיר הסוגיא דבסריק קמא דיומא (כ"א. ב') דפריך ולא כבו גשמים עצי המערכה ועשו מי תני ותגניא חמשה דברים נאמרו באש של המערכה רבוצה כארי וכו' כחמה (ומלא משני התם במקדש ראשון תבא במקדש שני דהא על כרחו רבוצה כארי במקדש ראשון הוי כמו שפסקי שם בתוי"א אלא כל הני עשרה נסים הם במקדש ראשון כן יראה וכו' 11

4

14) ד"ר קרייב / ר"מ / ר"ק

1 בחצוצרות וכו' לפני המלך ד', הרי זהר הבית קרויה ג"כ "לפני ד'". ומצינו כמה פעמים בתורה ושחט את בן הבקר לפני ד', וקאי דווקא אעזרה. דענין "לפני ד'", כוונתו - במקדש, שהוא בית ד'. וגי' חלקים הם לקדושת המקדש, דעיקר קדושת המקדש הוא בעזרה, ולמטה חיימה במעלה יש מקצת קדושת המקדש בהר הבית, ולמטה חיימו במעלה יש פחות קדושת המקדש - בירושלים. וזהו כוונת המשנה (פ"א דכלים מ"ו), עשר קדושות הן, ארץ 11 ישראל מקודשת מכל הארצות, ומה היא קדושה, שמביאין ממנה העומר והביכורים ושתי הלחם וכו', עיירות המוקפות חומה וכו', לפנין מן החומה מקודש מהם שאוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני וגוי'. והקשו

1) אכן שמעתי בזה מכבי מר"ד הגר"ם ז"ל, שאינו נראה כן, וטפי נראה, שחובת הקריעה על ירושלים היא בתורה אבלות על המקדש בחורבנו. דאף ירושלים יש בה קדושת המקדש - במקצת. ומצינו בתורה לשון "לפני ד'" בג' משמעויות, ולפעמים קאי אכל העיר ירושלים, וכדכתיב, ואכלת שם לפני ד' אלקיך מעשר דגנך וגוי', וקדשים קלים ומע"ש הלא נאכלים הם בכל העיר. ולפעמים קאי אהר הבית, כדכתיב בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ד', ואיתא בגמ' ר"ה (כו א), שלא היו נוהגים כן - לתקוע גם בשופר וגם בחצוצרות, גם ברי"ה וגם בתעניות - אלא במקדש ובהר הבית 11, עפ"י הך קרא, דכתיב

15)

דרש משה ואתחנן

אם הוא רצון השי"ת, ולא יאמר האדם שרק בעניינים רוחניים שייך קדושה וגדלות, שזה אפשר להביא לטעות שירצה להתקרב בענייני רוח אף בדברים שאסרה תורה כשהוסי חוץ, דהוינו שהתאווה לזה היתה עוד יותר מהתאווה לגשמיים, שכל החטאים בערו מלכים הצדיקים לכד מה שזבחו בבמות לשמים, והוא משום שהאדם מתאווה לקדושה ולענייני רוח, ולכן לא במנעו אף שאסרה תורה כיון שהטבו שע"י ישיגו יותר קדושה ולא יצטרכו להכות זמן רב ועד אשר יוכלו לבוא למקדש, אבל כיון שרואין שגם דברים גשמיים שייך קדושה בלא שום דבר כקדושת א"י, רואין שרק רצון השי"ת הוא ערשה קדושה וכנגד רצונו הוא טומאה בין בגשמיים בין ברוחניים.

1) אעברה נא וראאה את הארץ הנשבעה [ג כה]. חוינו שאף דאיכא בדברי חז"ל (סוטה יד א) על מה שרצה משה לעבור את הירדן וכי לאכול מפריה צירי. אלא לקיים מצות התלויות בה, מ"ם מצינו גם שרצה אף להיות עוף לעבור את הירדן [ד"ר יא י], אף שלא בר מצוות הוא, אלא דעצם להיות במקום הקדושה הוא דבר גדול, מכיון שהשי"ת הקדיש מקום זה יש להשתדל להיות שם, ופשוט שגם המצוה היא בשביל זה לדור במקום הקדושה אף שלא יודמו לו לקיים שם מצות התלויות בארץ, ולכן גם יש מצוה בירושלים יותר מבשאר א"י, אף הליכא מצות התלויות בירושלים לבד המצות דבעי חומה שכל אדם כשיש לו מחוייב לבוא, נמצא שעצם הדירה אינו מביא יתר מצות, ורק בשביל הקדושה היא המצוה ונראה בה גם ענין גדול שאף בדברים גשמיים שייך להתקדש

5)